

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin sekä Korean tasavallan välisen digitaalista kauppaa koskevan sopimuksen neuvottelemisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Euroopan unionin sekä Korean tasavallan välisen digitaalista kauppaa koskevan sopimuksen neuvottelemisesta.

Helsingissä 7.3.2024

Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Ville Tavio

Yksikönpäällikkö Kent Wilska

EUROOPAN UNIONIN SEKÄ KOREAN TASAVALLAN VÄLISEN DIGITAALISTA KAUPPAA KOSKEVAN SOPIMUKSEN NEUVOTTELEMINEN**1 Tausta ja sopimuksen tavoite**

Euroopan unionin neuvosto valtuutti kesäkuun 27. päivänä 2023 komission aloittamaan neuvottelut digitaalisen kaupan sopimuksen aikaansaamisesta Korean tasavallan (Etelä-Korea) kanssa. Sopimusneuvottelut käynnistyivät tunnustelevilla keskusteluilla lokakuussa 2023, ensimmäinen virallinen neuvottelukierros käytiin joulukuussa 2023.

Neuvottelujen tavoitteena on vahvistaa digitaalisesti tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen kauppaa koskevat säännöt Euroopan unionin ja Etelä-Korean välillä. Tavoitteena on kunnianhimoinen sopimus, joka toisi oikeudellista varmuutta yrityksille ja kuluttajille ja helpottaisi näin kauppaa sekä vähentäisi perusteettomia kaupan esteitä.

EU:n ja Etelä-Korean välinen vapaakauppasopimus on ollut voimassa vuodesta 2011. Vapaakauppasopimuksessa on jonkin verran digitaaliseen kauppaan liittyviä määräyksiä, mutta sääntely on vähäistä ja vähemmän kunnianhimoista kuin EU:n uusimmissa vapaakauppasopimuksissa. Nyt neuvoteltava sopimus täydentää osapuolten välisiä kauppasääntöjä digitaalisen kaupan säännöillä.

Neuvottelut aloitettiin samanaikaisesti vastaavan sopimuksen tekemiseksi Singaporen kanssa. Sopimusten tavoitteena on kehittää ja syventää EU:n ja näiden valtioiden välisiä kahdenvälisiä kauppasuhteita.

2 Sopimuksen pääasiallinen sisältö

Neuvotteluissa käsitellään laajasti digitaaliseen kauppaan liittyviä kysymyksiä, kuten sähköiset allekirjoitukset ja laskut, sähköisten toimitusten tullittomuus, rajat ylittävät tietovirrat, lähdekoodien paljastamisvaatimusten kieltö, pääsy internetiin sekä online kuluttajansuoja.

Sopimusta neuvotellaan samalta pohjalta kuin EU:n uusimpien vapaakauppasopimusten digitaalisen kaupan lukujen sisältöä. Mukaan tulee myös joitakin Etelä-Korean olemassa olevien tähän teemaan liittyvien sopimusten aiheita.

Virallisia neuvottelukierroksia on käyty kaksi, viimeisin helmikuun 2024 loppupuolella. Etelä-Korea on hyvin sitoutunut neuvotteluihin ja tavoittelee nopeaa neuvotteluprosessia. Tavoitteena onkin edetä mahdollisimman pitkälle alkuvuodesta 2024. Neuvotteluja käydään noin kerran kuussa.

3 Sopimuksen oikeusperusta

Komissio neuvottelee sopimusta unionin puolesta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan mukaisessa menettelyssä. Sopimuksen aineellinen oikeusperusta voidaan määritellä tarkasti vasta siinä vaiheessa, kun lopullinen sopimusteksti on valmis. Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan tavoiteltu sopimus sisältäisi ainoastaan

kauppapolitiikan alaan kuuluvia määräyksiä (SEUT 207.4 artikla). Neuvosto tekisi tällöin päätöksen sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä määränemmistöllä.

Neuvoston päätös sopimuksen allekirjoittamisesta ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemista tai hyväksyntää. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä edellyttää kuitenkin parlamentin hyväksyntää SEUT 218 artiklan 6(a) kohdan mukaan. Parlamentille tiedotetaan asiasta menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 mukaisesti.

4 Sopimuksen vaikutukset

Etelä-Korea on maailman kärkimaita digitalisaation ja digitaalisen talouden saralla ja maa on myös taloudellisen turvallisuuden näkökulmasta EU:lle tärkeä kumppani. EU:n vuonna 2021 hyväksytyn indopasifisen strategian yhtenä tavoitteena on edistää digitaalista yhteistyötä alueen maiden kanssa.

Neuvoteltavalla sopimuksella ei odoteta olevan suoria vaikutuksia valtion talousarvioon, mutta sillä odotetaan olevan myönteisiä vaikutuksia EU:n ja Etelä-Korean välisille kaupallisille suhteille sekä yhteistyölle. Digitaalisen kaupan yhteisten sääntöjen luominen lisäisi liiketoimintaympäristön vakautta ja vähentäisi kaupan esteitä. Neuvottelut digitaalisen kaupan säännöistä ovat osa alueen maiden kanssa tehtävää monipuolista yhteistyötä digitaalisen maailman sääntökehikon, avoimen kaupan sekä kaupan arvoketjujen vahvistamiseksi.

Etelä-Korea on Suomen kolmanneksi tärkein kauppakumppani Aasiassa tavaroiden ja palvelujen yhteenlasketussa arvossa mitattuna. Vuonna 2022 Suomi vei Etelä-Koreaan tavaroita 980 miljoonan euron arvosta ja palveluita 649 miljoonan euron arvosta. Tavaroiden tuonnin arvo oli 763 miljoonaa euroa ja palvelujen tuonnin arvo 103 miljoonaa euroa. Reilulla 30 suomalaisyrityksellä on tytäryhtiö, haarakonttori tai yhteisyritys Etelä-Koreassa, ja noin 200 yrityksellä paikallinen maahantuoja, jakelija tai agentti. Suomessa toimii 13 korealaisyrittystä.

Lisääntyvän yhteistyön vuoksi sopimuksella arvioidaan olevan myönteisiä taloudellisia vaikutuksia Suomelle.

5 Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön, perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Sopimus tulee tämänhetkisen arvion mukaan sisältämään ainoastaan EU:n yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä.

Neuvottelujen tässä vaiheessa ei voida vielä tyhjentävästi todeta, mitkä kaikki kysymykset tulevat olemaan osana tehtävää sopimusta, mitä vaikutuksia niillä tulee olemaan lainsäädännön alaan ja tuleeko joitain määräyksiä kuulumaan kansalliseen toimivaltaan. Tämänhetkisen neuvottelutilanteen perusteella voidaan kuitenkin arvioida, että on todennäköistä, että sopimus tulee sisältämään määräyksiä, jotka sivuavat osin Suomessa voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Mikäli tulevaan sopimukseen sisältyy määräyksiä rajat ylittävistä tietovirroista (neuvottelukysymys on vielä avoinna), mukaan tulee myös EU:n kauppapoliittisen linjan mukainen henkilötietojen suojaan liittyvä poikkeus, jossa todetaan, että osapuolilla säilyy oikeus ottaa käyttöön henkilötietojen ja yksityisyyden suojaa koskevia toimenpiteitä. Henkilötietojen suoja kuuluu lainsäädännön alaan ja on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta. Sen 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Myös EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojen suojaan. Sopimuksen soveltamiseen

liittyvästä henkilötietojen käsittelystä säädetään tarkemmin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679. Se on EU:n jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta eikä lähtökohtaisesti edellytä sopimuksen soveltamisalalla sitä täydentävää kansallista lainsäädäntöä (ks. PeVL 14/2018 vp). SEUT 16 artiklan mukaisesti tässä yhteydessä myös henkilötietojen suojaa koskeva lainsäädäntö kuuluu unionin toimivaltaan.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään valtakunnan ja Ahvenanmaan maakunnan välisestä toimivallanjaosta. Sopimuksen ala kuuluu itsehallintolain 27 § 12 kohdan (ulkomaankauppa) mukaan valtakunnan toimivaltaan.

7 Sopimuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä

EU:n kannanottoja on valmisteltu neuvoston kauppapoliittisessa komiteassa, pääosin sen palveluita ja investointeja käsittelevässä kokoonpanossa.

Neuvottelut etenevät ripeää tahtia ja eduskunnan kannan tulisi valtioneuvoston tämänhetkisen arvion mukaan olla käytettävissä maaliskuun aikana.

8 Sopimuksen kansallinen käsittely

Ulkoministeriö on valmistellut asiaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa, pääosin kauppapoliittisen jaoston (EU2) palvelukauppa-alajaostossa. U-kirjelmää on käsitelty kauppapoliittisen jaoston kirjallisessa menettelyssä 16.-21.02.2024.

Eduskunnalle annettiin selvitys ehdotuksesta neuvottelumandaatiksi 22.06.2023 päivätyllä E-kirjeellä E 10/2023 vp. Suuri valiokunta katsoi ulkoasiainvaliokunnan näkemyksen mukaisesti, että kirje ei antanut aihetta toimenpiteisiin.

9 Sopimuksen allekirjoittaminen, väliaikainen soveltaminen ja voimaantulo

Neuvottelujen ollessa kesken sopimuksen allekirjoittamisen ajankohdasta, mahdollisesta väliaikaisesta soveltamisesta tai sopimuksen voimaantulosta ei ole vielä tietoa.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa digitaalisen kaupan sääntöjen solmimista Korean tasavallan kanssa. Sitovat digitaalisen kaupan säännöt lisäisivät osapuolten välistä kauppaa ja parantaisivat siten myös suomalaisten yritysten toimintaedellytyksiä Korean tasavallan markkinoilla.

Valtioneuvosto katsoo aiempien kantojensa pohjalta seuraavaa:

Valtioneuvosto kannattaa tavoitetta luoda digitaalista kauppaa ja datataloutta koskevia kansainvälisiä sääntöjä (ml. kauppasopimukset). Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että näillä säännöillä pystytään edistämään tehokkaasti avoimia digitaalisia markkinoita, varmistamaan kansainväliset tietovirrat tietosuojasta tinkimättä ja edistämään kuluttajien luottamusta verkkoympäristöön. (E 24/2020 vp)

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU tekee aktiivista yhteistyötä saman mielisten maiden kanssa sen varmistamiseksi, että globaalin digitaalisen maailman säännöt vastaavat arvopohjaamme (E 48/2021 vp).

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimusvelvoitteilla pystyttäisiin vaikuttamaan tehokkaasti digitaaliseen protektionismiin (E 5/2019 vp).

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvoteltavat määräykset olisivat mahdollisimman yhdenmukaiset EU:n olemassa olevien ja parhaillaan neuvoteltavina olevien vapaakauppasopimusten vastaavien määräysten kanssa (E 97/2022 vp).

Valtioneuvosto pitää erittäin tärkeänä, että kauppasopimuksissa ei neuvotella tai vaikuteta tietosuojan tasoon EU:ssa, mukaan lukien sähköisen viestinnän tietosuoja (E 38/2017 vp).